

«Аман өс – 2022»
уһууаан иһинэн ытыллар күрэх сценарийа

Иитээччи: Соломова Е.С.

Сыганнаах 2022 с.

Саала иһэ бырааһынньыктыы киэргэммит

Бытааччы: Тыл баар – омуk баайа, үүнэр, үрдүүр, өркөн өйө.

Күнгэ булбут дьолуо дьоло, өлбөт-сүппэт өрөгөйө.

Тылбыт биһи сиркилэбит, Аар-саарга биллэр бэлиэбит.

Туох баар кэрэбит барыта – тиһиллэ сылдыар кылаата.

Үтүө күн үүннэбэ, сана күн сандардаба буоллун күндү оҕолорбут, ынырыылаах ыалдыттар уонна дьүүлүүр сүбэ! Бүгүн биһиги бэлэмнэнии бөлөх оҕолоругар сылын аайы ыытыллан үгэс буолбут «Аман өс» күрэбэр муһуннубут.

Тыл – ох. Тыл – уот. Тыл туохтаабар да күүстээх. Киһи санарар тыллаах буолан атын, хамсыыр-харамайтан ордон, уһулуччу сайыннаба. Киһи барыта санарар, ол эрэри өйдөнүмтүө, уус-уран, ылыннарыылаах тыллаах-өстөөх киһи ураты. Оннук киһини араатардыт, араатар дииллэр. Онон биһиги оҕолорбутун санарда үөрэтэр сыалтан сыл аайы манньык «Аман өс» күрэх ыытабыт.

Дохсун ытыс тыаһынан көрсүөбүн бүгүнгү күрэх кыттыылаахтарын:

Сибэккилии тэтэркэй имнээх,

Үөрбүт көшпүт кэрэ дьүһүннээх,

Күннээби олобор дьаһаллаах,

Билиигэ тардыһылаах

Биһиги кэрэ кыргыттарбытын: Данилова Калерияны уонна Бессонова

Алинаны.

Сайабаас сааскылы мичээрдээх,

Мичил күннүү майгылаах,

Аһыныгас дууһалаах

Сэмэй килбик баар суох уолбутун: Нератов Саяны.

Биһиги күрэхпитигэр биһиги оҕолорбут төрөөбүт тылларын төһө баһылыыллара, санарар уратылара, тутта хапта сылдыаллара барыта түмүллэн көстүөбэ. Күрэхпитин сабалыах иннинэ дьүүлүүр сүбэ чилиэннэрин кытта билиһиннэрэрбин көнүллээн:

- Рязанская Анджела Васильевна, олохтоох модельнай библиотека сэбиэдиссэйэ.

- Павлова Айталиа Федоровна, Мунурдаах орто оскуолатын алын кылааһын учуутала.

- Гущенко Анна Иннокентьевна, олохтоох кулууп дьибэ художественнай салайааччыта.

Бүгүнгү биһиги күрэхпит түөрт түһүмэхтэн туруоба. Бастакыннан: Бэйэни билиһиннэри. Иккиһинэн: Сахалы хоһооннор. Үсүһүнэн: Таабырын таайы. Төрдүһүнэн: Самуил Яковлевич Маршак «Сказка о глупом мышонке» айымньытын толоруу.

Бытааччы: Элбэби билэр, интириэһиригэр киһи тыла, кэпсиир кэпсээнэ хаһан бабарар сонун, кэрэхсэбиллээх буолар. Ыраас, чуолкай тыллаах-өстөөх, дорҕоонноох куоластаах, лоп бааччы саналаах, ис кирибэх хамсаныылаах киһи, оҕо үөрэ-көтө кэпси, этэ-тына турара көрөргө да кэрэ, истэргэ интириэһинэй. Тугу билбитин-көрбүтүн, саныыр санаатын сатаан сааһылыыр, онтун атын киһиэхэ, дьонго сатаан этэр, санарар, сэһэннээх, кэпсээннээх киһини «уус тыллаах», «устар ууну сомоҕолуур» дииллэр, оннук киһи уос номоҕор сылдыар. Бүгүн бастакыннан кыттааччыларбыт кимтэн кииннээхтэрин, хантан хааннаахтарын, тугу сөбүлүүллэрин истиэхпит. Көрсүн бастакы нүөмэрдээх кыттааччыны.

І түһүмэх «Бэйэни билиһиннэри»

Бытааччы: Бу 2022 сыл Саха сиригэр автономия тэриллибитэ 100 сылын бэлиэтиир. Саха омуk буоларбыт быһыытынан биһиги бары сахалы билиэхтээхпит, санарыахтаахпыт. Саха буолан төрөөбүт тылын толору билэр эрэ киһи бу сиргэ бигэ тирэхтээх, киэн билиилээх буолар.

Өбүгэ барахсан үтүө үгэһин,
үйэлэр тухары үөтэн кэлбит:
Кэскилин туһугар кэпсэтэн кэлбит,
Саргытын туһугар санаран кэлбит,
Аман өһүн алжаан санарбыт,
Алыптаах тылын абыланар ыларан,
Ийэ тылын сүмэтин ингэринэн
Сайдар саргылан, үүнэр үктэллэн диэн туран иккис түһүмэхпитин
сажалыбыт.

II түһүмэх

«Ийэ тылым» хоһоон ааҕар Алина Бессонова.
«Мин саха уолабын» хоһоон ааҕар Саян Нератов.
«Төрөөбүт тыл» хоһоон ааҕар Калерия Данилова.

Бытааччы: Бүгүн биһиги кыра доҕотторбут, табаарыстарбыт, биһигини кытта тэннэ бүгүнгү тыл бырааһынньыгар кыра хоһоон кэһиилээх кэллилэр. Сынньана таарыйа кинилэри истиэҕин:

К. Афоня, О. Вика, Е. Кира, Н. Алеша

Бытааччы: Саха тыла баай, киэн. Билигин биһиги мультиктарбыт, кинигэлэрбит үксүлэрэ нууччалыы тылынан. Ол да буоллар биһиги бары сахалыы билиэхтээхпит, санарыахтаахпыт. Былыр-былыр телевизор, телефон суох эрдэҕинэ дьон бэйэ-бэйэлэрин кытта таабырыннаһан, олонголоон бириэмэ атаарсаллар эбит. Мындыр, булугас өйдөөх, сытыы тыллаах, толкуйдуур дьобурдаах киһи таабырыны түргэнник таайар эбит. Билигин оҕолорбутун таабырын таайарга ынырабыт.

III түһүмэх

Таабырыннар

Аһылыгар доборум
Унуох кирэрин сөбүлүүр.
Аны туран түүнүн
Утуйбакка харабыллыыр.

Харалдык харааран көһүннэ,
Муус чопчу уулан тобунна.
Күөллэрбит муустара уһунна,
Оҕо аймах саната хойунна.
Бу хаһан буоларый?

Буорга үүнэр буоламмын
Буор курдук дьуһуннээхпин.
Килиэби солбуйар
Иккис аһылык буолабын.

Хонууга күүлэйдиир,
Күөх оту кэбийэр,
Үрүн ас арааһынан
Биһигини күндүлүүр.
СапсымMAT эрэри,
Салгынна тэлээрэр,
Көтөрө сур тыастаах,

баҕарбыт миэстэбэр
Үөрүүнэн илдьиэбэ.

Сүүс киһи сүбэтэ биир үһү.

Тумуулаабыт мастары
Тумсубунан укуллубун,
Ис тас ыарылары
Иһиллээри торолубун.

Арийан истэх аайытын
Абылыыр кэрэ дьиктилээхпин
Өй санаа дыбарыаһабын
Өһнөөх халыг хахтаахпын.

Күн аайы ардахпыт ибиирэр
Саһарбыт сэбирдэх тэлээрэр
Корзина тутуурдаах оҕолор
Тэллэйдээн, отонноон иһэллэр.
Бу хаһан буоларый?

Мин ханна да, хаһан да
Кими да атаҕастаабаммын.
Ол эрэри миигин көрдүлэр да
Улаханнаһын-кыралыһын ытыылар.

Эриэн сонноох эликпин
Элэстэнэн кэлэммин
Эриэхэбит туорааһын
Бастакынан хомуйабын

Ытааччы:

Сахалыы саһарабыт,
Нууччалыы кэпсэтэбит.
Икки тылы тэбис тэннэ
Үчүгэйдик билэбит

- диэн туран төрдүс бүтэһик түһүмэхпитин саһалыыбыт.

Оҕолорго анаан элбэх хоһооннору, айымньылары суруйбут нуучча биир биллиилээх суруйааччыта Самуил Яковлевич Маршак быйыл 135 саһын туолар. 135 диэн наһаа элбэх сыһпара, эһиги эбээлэргит эһээлэргит, ийэбит-аһабыт, эдьийдэргит-убайдаргыт бары кини айымньыларынын билэр, истибит буолуохтаахтар.

Бүгүн биһиги оҕолорбут эһиэхэ «Сказка о глупом мышонке» диэн Маршак айымньытын оруолларынан толорон иһитиннэриэхтэрэ. Көрүн, истин, сэргээн! Самуил Маршак «Сказка о глупом мышонке».

IV түһүмэх

Самуил Маршак «Сказка о глупом мышонке»

Ытааччы: Билигин тылы дьүүлүүр сүбэбэ биэрэбит.

Наџараадалааһын

Бытааччы: Кыайыылаабы уонна кыттыбыттары өссө биирдэ эџэрдэлиибит. Сыл аайы сайдан иһин, толлубакка кэпсэтэн, ханнык баџарар эйгэџэ бэйэџит тус санааџытын санара, улахан күүһү баһылыыргытыгар баџарабыт. Оџолорбут саха аатын ааттатааччы, кимин-тугун тэнитээччи, тылбыт биһиги улуу дьолбут, кэртибэт кэлэр кэскилбит буоларын умнумуохха диэн туран күрэхпитин түмүктүүбүт.

Хаартысакаџа түһүү